

N:o 53.

Ank. till Riksd. kansli den 26 April 1909 kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående skydd för innehafvare af rätt till husbehovsvirke från skog, som äges eller disponeras af annan.

Uti en inom Andra Kammaren afgifven, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 114, hafva herrar *Carl Lindhagen* och *Rob. Karlsson* anført följande:

»I annan motion af denna dag har berörts frågan att bereda bolagsarrendatorer, torpare och andra dylika brukare af annan tillhörig jord en tryggare besittningsrätt. Med denna sak sammanhänger på visst sätt nedannämnda spörsmål.

Mångenstädes i vårt land och i all synnerhet i de nordligare landskapen är jordbruket ofta enligt gällande aftal hänvisadt till att taga sitt husbehof af virke från skog, som äges eller disponeras af annan. Sålunda ha bönderna i Norrland och Dalarne med få undantag vid de femtioåriga afverkningsupplåtelseerna förbehållit sig dylik rätt. Och vidare ha vid de talrika torpupplåtelseerna, vare sig de ägt rum på evärdelig tid eller på vissa år eller innehafvarens lifstid, enahanda förbehåll i en mängd fall kommit till stånd. Aftalen innehålla i regeln, ja kanske undantagslöst, endast ett fastslående af själfva rättigheten till husbehovsvirke och ibland äfven sättet för dess uttagande, hvadan särskilda föreskrifter i ändamål att trygga rättighetens bestånd gentemot en eventuell totalafverkning af skogen saknas.

Fordom förelåg här ej så stor fara. Men i den mån skogssköfflingen framskrider och särskildt pappersmassetillverkningen tager hela skogsbeståndet, uppkomma konflikter. Lägenhetshafvare får ej ut sitt husbehovsvirke på hufvudfastigheten, och den, som sålt skog till afverkning, får ej ut sitt husbehov på egen mark. De afverkningsupplåtelser, som ej begränsats till skog af viss storlek, leda naturligtvis också till att vid kontraktstidens slut endast buskar kvarlämnas. Man hör också nu ofta från vissa trakter i Norrland och särskildt där en myckenhet torp finnes, yrkanden framkomma på en lagstiftning till skyddande af rätten till husbehovsvirke.

För en olärd rättsuppfattning synes det emellertid vara en själfklar sak, att en förbehållen förmån af husbehovsvirke borde innefatta rättighet för den, som åtnjuter densamma, att kunna förhindra en skogssköffling, hvarigenom förmånen för en lång tid framåt åsidosättes, samt kräfva skadestånd, när genom en afverkning husbehovsvirket ej vidare kan uttagas. Med den formella syn på saken, som vår rättspraxis gärna anlägger i dylika frågor, är det dock så godt som uteslutet att tänka sig möjlighet för jordbruket att vinna något skydd för sina ifrågavarande rättigheter hos domstolarne. Detta bestyrkes ock af domstolsutslag.

Vid 1907 års riksdag väckte herr Hörnstén motion om skydd för dessa rättigheter. Saken föll emellertid i Riksdagen, i Andra Kammaren dock efter votering med 115 röster mot 75.

Ar 1908 kom saken ånyo före, i det att Andra Kammaren biföll och Första Kammaren afslog en reservation i lagutskottet, att i motiveringen till Riksdagens skrifvelse med anledning af justitieombudsmannens förslag till omarbetning af 24 kap. strafflagen äfven skulle fästas uppmärksamheten på denna sak.

Då detta för dem, saken rör, är en fråga för dagen, som ej borde få uppskjutas, måste den komma igen.

Det hemställes alltså, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande af en lagstiftning, hvarigenom innehafvare af rätt till husbehovsvirke från skog, som äges eller disponeras af annan, må kunna erhålla skydd gentemot en afverkning, hvilken äfventyrar eller omintetgör berörda förmåns uttagande ur skogen.»

*Utskottets
yttrande.*

Den rätt till husbehovsvirke, som i förevarande motion afses, synes kunna förekomma i två väsentligen olika fall. I det ena har skogsägaren upplåtit afverkningsrätt till sin skog till annan person och därvid förbehållit sig husbehovsvirke. Upplåtarens rätt till detta virke är alltså full

äganderätt, begränsad genom afverkningsrätten. I det andra fallet åter afser rätten till husbehovsvirke befogenhet att från annans mark taga viss mängd virke. Denna rätt kan förekomma dels som en servitutsrätt, då dess tillgodonjutande förbundits med innehafvet af en fastighet, och dels, där så ej är fallet, som nyttjanderätt, samt kan grunda sig antingen på förbehåll vid öfverlåtelse af äganderätten till den mark, hvarifrån virket skall tagas, eller ock på annat aftal. För hvarje fall är den till husbehovsskog berättigade genom aftalet skyddad i förhållande till medkontrahenten eller den, som med honom är lika förbunden. I förhållande åter till öfriga rättsägande kan den till husbehovsskog berättigade, så vidt aftalet är skriftligen uppsatt, erhålla skydd genom in-teckning jämlikt bestämmelserna i 39 och 55 §§ in-teckningsförordningen. I fråga om vid försäljning förbehållna rättigheter gälla de särskilda stadganden till säljarens förmån, som omförmålas i 11 kap. 2 § jordabalken samt 48, 49 och 56 §§ in-teckningsförordningen.

För den ifrågavarande husbehovsrättens formella bestånd synes alltså vara väl sörjdt i vår lagstiftning. Återstår då frågan om utvägen för husbehovsrättsägaren att med tillhjälp af bestående lag göra sin rätt i materiellt afseende gällande.

Härutinnan framhålla motionärerna, att det skulle vara så godt som uteslutet för en rättsägare såväl att förhindra en skogssköfving, hvarigenom förmånen af husbehovsskog en lång tid framåt åsidosattes, som att kräfvat skadestånd, när genom en afverkning husbehovsvirket ej vidare kunde uttagas. Utskottet kan dock icke dela denna uppfattning. Med afseende å möjligheten att förhindra en husbehovsrättens bestånd verkligt äfventyrande afverkning står det rättsinnehafvaren alltid öppet att efter stämning till domstol få afverkningsförbud i erforderlig omfattning meddeladt. Där så anses påkalladt, bör interimistiskt afverkningsförbud kunna hos öfverexekutor utverkas enligt 147 § utsökningslagen. Har i strid mot aftalet afverkning ägt rum i den omfattning eller eljest på sådant sätt, att den förbehållna eller medgifna husbehovsrätten blifvit träd för nära, kan någon tvekan ej råda därom, att innehafvaren af denna rätt enligt allmänna skadestandsregler är berättigad till skadeersättning.

Då under den förevarande frågans tidigare behandling inom Riksdagen till stöd för den af motionärerna förfäktade mening, att i praxis rätten till husbehovsskog svårigen skulle kunna göras gällande, åberopats en af högsta domstolen den 21 mars 1905 meddelad dom (nytt juridiskt arkiv, afd. 1, sid. 114), synes utskottet detta berott på en missuppfattning.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,
att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 april 1909.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservationer

af herrar *Lindhagen* och *Karlsson* i Fjäl, hvilka yttrat:

»Utskottet har till en början lämnat en framställning af, hur aftal om nyttjanderätt och således äfven om husbehofsvirke kan enligt gällande lag formellt skyddas. Däremot har utskottet föga sysselsatt sig med den i motionen väckta sakfrågan, huruvida aftalad rätt till husbehofsvirke från en skog också innefattar rätt att förhindra en totalafverkning af skogen eller att erhålla skadestånd, när genom dylik afverkning förmånens uttagande ur skogen omintetgjorts.

Ett missförhållande är obestridligen, att det ej finnes någon lag härom. Afgörandet beror af de olika domarnes subjektiva uppfattning, om hvad härutinnan bör anses vara det juridiskt rätta. Det i en reservation till lagutskottets år 1907 afgifna betänkande i ämnet omnämnda hofrättsutslaget fränkänner uttryckligen innehafvaren af husbehofsfång en dylik rätt. Den af utskottet åberopade domen af högsta domstolen pekar i viss mån indirekt i samma riktning. Därtill kommer, att enligt hvad från olika håll uppgifvits den allmänna meningen i skogstrakterna synes i allmänhet vara på det klara med, att en sådan rätt icke finnes.

Då denna sak i vissa trakter af vårt land har stor betydelse för en mängd små jordbrukare och torpare, synes det vara önskligt att till skyddande af deras verkliga rätt tydlig lagstiftning därom kommer till stånd. En ytterligare anledning därtill ligger i svårigheten för att ej säga omöjligheten för alla dessa småbrukare att kunna bekosta och i öfrigt komma

i land med de invecklade och kostsamma rättsåtgärder, som med oviss utgång måste tillitas i hvarje föreliggande fall. En utredning af frågan är i alla händelser önskelig.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställes,

att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån innehafvare af rätt till husbehofsvirke från skog, som äges eller disponeras af annan, må kunna genom lagstiftning erhålla skydd gentemot en afverkning, som äfventyrar eller omintetgör berörda förmåns uttagande ur skogen.»

af herrar *Zetterstrand*, *Widén*, *Pettersson* från Södertälje, *Jansson* i Edsbäcken, *Ersson* och *Åkerlund*, hvilka instämt i herrar *Lindhagens* och *Karlssons* ofvanstående yrkande.

Herr grefve *Hamilton* har anhållit få här antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
